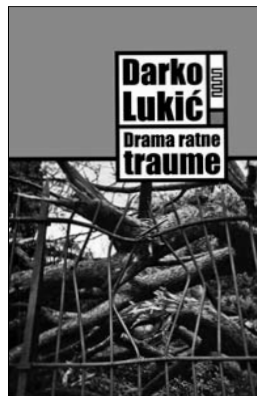

Mario Kovač

Uspostava i rušenje mitova

Darko Lukić,
Drama ratne traume,
Meandar, 2009.

Ako je istina da je kazalište na neki način ogledalo života, onda nam knjiga Darka Lukića donosi kritički osvrt razbijenog ogledala. Izdvajajući dramske tekstove pojedinih američkih i hrvatskih autora i autorica iz dramskoga korpusa ratne drame, Darko Lukić, ponajviše oslanjajući se na teze američke sociologinje Kali Tal, piše o posebnom podžanru koji već u naslovu naziva – drama ratne traume. U američkom slučaju, primjeri autora i drama koje se analiziraju striktno se koncentriraju na još specijaliziraniji podžanr takozvane “vijetnamske drame”. Sustavnim rasčlanjivanjem dramskih djela autora kao što su Amlin Gray, John DiFusco, Terrence McNally, David Rabe i mnogi drugi Lukić izvlači zanimljiv i detaljno obrazložen zaključak da je upravo ta generacija pisaca prva sustavno i do kraja razobličila problematična mjes-ta američke nacionalne mitologije. Do Vijetnamskoga rata, američka javnost je o svojim vojnicima uglavnom imala predodžbu kao o pravednim i neustrašivim ratnicima koji ne mogu izgubiti ni jedan rat. Nadmoć i

dominacija američkoga gospodarstva i diplomacije nakon Drugoga svjetskog rata samo je osnažila dotičnu zabludu sustavno građenu stoljećima. Američki vojnik, do tada u pravilu heteroseksualni bijelac protestantske vjeroispovijesti, neupitno je bio sljednik svih mitova o pionirima koji su naseljavali američki teritorij “čisteći” ga od divljaka i zlikovaca čiji se oblik samo mijenjao iz rata u rat od Indijanaca i Meksikanaca pa sve do nacista. No, činjenica je da je Vijetnamski rat bio prvi veći ratni sukob koji je američka javost mogla pratiti de facto putem televizijskih ekrana, što je po prvi put u povijesti donijelo snimke razaranja u dnevnu sobu. To je imalo velik utjecaj na jačanje antiratnog pokreta koji je postao ozbiljna oporbena prijetnja do tada nedodirljivoj američkoj vanjsko-političkoj politici. Kako je dotični pokret u svim svojim oblicima prožeo američko društvo, njegove su klice neminovno bile posijane i među mnogim obrazovanim mladim amerikancima prisilno poslanima u Vijetnam, dovodeći tako u pitanje neupit-

nost pravednosti vođenja rata na drugim kontinentima i općenito.

Kroz probleme prilagođenosti američkih vojnika mirnodopskom načinu života nakon povratka s ratišta te prvom sveobuhvatnom prepoznavanju fenomena PTSP-a, dramski pisci prvi, za razliku od svojih filmskih kolega koji u tom razdoblju snimaju isključivo filmske spektakle što glorificiraju rat, sustavno skidaju sloj po sloj fiktivne američke nadmoći i razaraju nacionalni mit o pravednoj ratnoj velesili. Kroz pukotine koje nastaju prilikom tog pucanja počinju izvirivati i druge, sustavno skrivane mračne istine američkoga načina života: mačizam, rasizam, homofobija, ksenofobija... Štoviše, teza je autora knjige da je upravo korpus drama o Vijetnamskom ratu otvorio prostor za cijeli niz dramskih podžanrova koji su, nakon toga, još detaljnije podrživali temelje američkoga sna ukazujući na njegove netom navedene nepravilnosti i nepravednosti.

Pišući o dramskim tekstovima hrvatskih autora koji problematiziraju Domovinski rat (Vidić, Šovagović, Mitrović-Nuić, Šnajder, Tomić-Ivanišević, Orlić, Špišić, Pavličić...), Darko Lukić naglašava bitnu razliku nepostojanja nacionalnoga konsenzusa oko državotvornog mita. Za razliku od američke mitologije sustavno građene oko ideje pravde i zakona oličene u junaku koji se bori za uspostavu i pobjedu tih načela (koliko god ta slika bila lažna), hrvatska je povijest, putem pisanih umjetničkih djela i povi-

jesnih predaja, zapravo bila isključivo služenje drugim gospodarima u različitim geopolitičkim kombinacijama pa je stoga neminovno puna urotnika, jataka, pobunjenika, hajduka i uskoka bez jasne vizije neupitnog junaka. Za razliku od američke ratne traume koja se događala tisućama kilometara udaljena od domaćeg teritorija i čiji su motivi bili potpuno nejasni prosječnom Amerikancu (sustavna sociološka istraživanja pokazuju da je manje od pola stanovništva SAD-a znalo protiv koga i zašto se ratuje u Vijetnamu), Domovinski rat bio je neposredno iskustvo većine građana Hrvatske, a njegovi motivi manje-više neupitni. Pokušaji kreiranja državotvornoga nacionalnog mita vrha vladajuće stranke i pripadajućih poslušnika nije uhvatio korijena ni u narodu ni u umjetnosti. Uglavnom su se pokušaji hrvatskoga novogovora i ponovnog raspisivanja hrvatske povijesti putem raznih “povijesnih zbiljnosti” i “nacionalnih težnji” odbacivali s prijezirom i masovno ismijavali. Kako, dakle, nije postojao nikakav nacionalni mit koji je trebalo razarati, bilo je nemoguće očekivati da bi se domaći autori i autorice mogli povezati u kakav pokret, pravac ili čak skupinu. Umjesto toga, naši dramski autori postali su, kako Lukić duhovito primjećuje, “zbor usamljenih solista”, što je na neki način i precizna metafora načina funkcioniranja hrvatskoga društva općenito.

U konačnici, autor knjige naglašava potencijalnu opasnost od mogućeg

remitologiziranja samoga rata. U hrvatskom slučaju, doduše, još uvijek ne postoji dovoljan vremenski odmak od Domovinskog rata pa držim da se prave, katarzične drame o tom razdoblju tek trebaju napisati. Knjiga Darka Lukića pisana je jasno i precizno, bez toliko, u domaćih teoretičara, suvišnih rukavaca i digresija pa ostaje samo žal što je propustio proširiti instrumentarij sprege književnosti i traume još pokojim relevantnim autorima s tog područja (Dominick LaCapra, Kathy Carrut...). Sudeći po napomenama samog autora, ipak možemo očekivati nadopisivanje ovog djela i u budućnosti, čemu se iskreno veselim.